

Latijnse Scholen in Brabant en hun Culturele Erfgoed

Op maandag 28 april 2025 nam Maria van Deutekom de leden van de Heemkundekring Den Beerschen Aard mee op een fascinerende reis door de geschiedenis van de Latijnse scholen in Brabant, met een bijzondere focus op de rol van onderwijs, religie en toneel tussen 1500 en 1700.

Latijnse scholen in Brabant

Latijnse scholen waren in de middeleeuwen en daarna belangrijke instellingen waar jongens werden opgeleid in taal, wetenschap en religie. Niet alleen in steden als 's-Hertogenbosch en Breda, maar ook in dorpen als Oirschot, Hilvarenbeek en Sint-Oedenrode stonden deze scholen centraal. Het onderwijs richtte zich op de "zeven vrije kunsten", met een nadruk op Latijn, retorica, rekenen en muziek. Latijn fungeerde destijds als universele taal van de wetenschap en was essentieel voor wie verder wilde studeren aan universiteiten zoals die van Leuven.

Een bijzonder voorbeeld dat Maria aanhaalde, is de nog bestaande Latijnse school in Oirschot, waarvan het karakteristieke gebouw dateert uit 1629. De uitbreiding in dat jaar was noodzakelijk vanwege een toestroom van katholieke leerlingen uit 's-Hertogenbosch, waar het katholiek onderwijs na de protestantse machtsovername onder druk kwam te staan.

Onderwijs én toneel

Latijnse scholen stonden niet alleen in het teken van academische vorming; toneel speelde een grote rol in het onderwijs. Toneelstukken dienden om taalvaardigheid te ontwikkelen en morele lessen over te brengen. Een bekend voorbeeld is *Hecastus* van Macropedius, dat het belang van geloof, hoop en liefde verbeeldt. Recent is dit stuk, vertaald in moderne talen, opnieuw in Europa opgevoerd, de Nederlandse opvoering was in Gemert.

Ook in Oirschot blijkt toneel een rol te hebben gespeeld. In de administratie van het kapittel werd in 1613 een betaling vastgelegd voor een opgevoerde komedie. Mogelijk gaat het hier om *Tobias*, geschreven door Petrus Vladderaccus, pastoor en voormalig leraar aan de Latijnse school in Den Bosch. In *Tobias* wordt het Bijbelse verhaal verteld over geloof en volharding, ondersteund door een levendig en soms komisch toneelspel – inclusief middeleeuwse humor.

Een rijke culturele erfenis

De lezing besteedde verder aandacht aan de bredere historische ontwikkelingen: de invloed van het humanisme, de protestantse Reformatie, en de latere Contra-Reformatie. Deze stromingen hadden een directe invloed op het onderwijs. Waar de volkstaal steeds belangrijker werd, bleef het Latijn noodzakelijk voor kerk, universiteit en rechtspraak.

Uiteindelijk leidde maatschappelijke en religieuze veranderingen tot de ondergang van veel Latijnse scholen in de 18e en 19e eeuw. In Oirschot sloot de Latijnse school uiteindelijk in 1678 haar deuren. Wat rest, is een indrukwekkend erfgoed: prachtige monumenten, zoals het oude schoolgebouw en de verhalen van toegewijde rectoren, leraren en leerlingen.

Dankzij initiatieven zoals deze lezing en het werk van lokale heemkundekringen blijft het belang van deze instellingen levend. De Latijnse school van Oirschot – én alle verhalen die eraan verbonden zijn – blijft daarmee een waardevol deel van ons gezamenlijke culturele geheugen.